

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาในระดับที่จะสามารถสนองความต้องการของประเทศได้ เพราะในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าจำเป็นต้องพัฒนาระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ โดยเฉพาะการศึกษา เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาคุณภาพของประชากรซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งผลิตกำลังคนให้กับประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทย เป็นประเทศที่กำลังพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม เจียมมุ่งไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หรือ นิดส์ (Newly Industrialized Countries หรือ NICS) ดังนั้น บทบาทของสถาบันอุดมศึกษา คือ ผลิตคน ผลิตความรู้ และให้บริการทางวิชาการ (สุบิน ปิ่นเกษัย 2530 : 3)

การจัดการอุดมศึกษาของไทยขึ้น ในระยะเริ่มแรกมีจุดมุ่งหมายเน้นหนักไปที่การผลิตบุคลากรในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการบริหารราชการแผ่นดินของไทยเป็นหลัก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2531 : 1) และต่อมาเมื่อการขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษา โดยหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น เป็นความพยายามที่จะส่งเสริมการผลิตบัณฑิตในบางสาขาวิชาให้กว้างขวางออกไป

หลังจาก พ.ศ. 2500 การขยายตัวของสถาบันอุดมศึกษาเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นยุคของการพัฒนาประเทศ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม สถาบันอุดมศึกษาได้เกิดขึ้นมากมาย เพื่อเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชนทั่วไป และเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ในปี พ.ศ. 2512 ได้มี พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชนขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้เอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาระดับนี้ด้วย ซึ่งแต่เดิมรัฐเป็นผู้รับภาระในการจัดมาโดยตลอด เมื่อความต้องการทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของประชาชนมีมากขึ้น รัฐจึงเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามารับภาระในการจัดการอุดมศึกษา เป็นการกระจายโอกาสทาง

การศึกษาอีกทางหนึ่ง จึงได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยเอกชน ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พ.ศ. 2512 (มาติต บุญประเสริฐ 2523 :4)

ในปี พ.ศ. 2514 รัฐยังได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยรวมห้าแห่งขึ้น เป็นมหาวิทยาลัยเปิด เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น สถาบันอุดมศึกษา เอกชนก็ได้เปิดเพิ่มมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2521 ได้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยสุโขทัยศรีนครินทร์ราชสีมา เป็นมหาวิทยาลัยเปิดอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นการตอบสนองต่อการเรียกร้องทางการเมือง เพื่อให้รัฐขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้แก่ประชาชน จะเห็นได้ว่า มีการขยายตัวในระดับอุดมศึกษามากมาย เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ และยังแสวงหาประโยชน์ของปัจเจกบุคคลทางด้านอุตสาหกรรม ย่อมเป็นสิ่งท้าทายในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา ทั้งของรัฐและเอกชน ได้พัฒนาความรู้ใหม่ตรงกับความต้องการของประเทศ โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีความพร้อมในขณะนี้ มีโอกาสที่จะพัฒนาไปได้ไกล และสถาบันอุดมศึกษา เอกชนที่ตั้งใหม่ก็มีโอกาสได้พัฒนาเพิ่มขึ้น

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ถือกำเนิดขึ้นมาจากภาวะขาดแคลนที่เรียกระดับอุดมศึกษาประชาชน เป็นผู้เรียกร้องขอร่วมจัดการศึกษาระดับดังกล่าว ในที่สุดรัฐก็ยินยอมให้ เอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2508 โดยรัฐประกาศใช้พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พ.ศ. 2512 ซึ่งเป็นกฎหมายอุดมศึกษา เอกชนฉบับแรกของประเทศไทย และเมื่อเอกชนจัดการศึกษาผ่านขั้นระยะเริ่มต้น (พ.ศ. 2513 - 2519) ปรากฏว่า มีภารกิจเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย พร้อมทั้งสภาพปัญหาต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎหมายในที่สุด รัฐจึงปรับปรุงกฎหมายให้เอกชนสามารถร่วมรับภาระได้เท่าเทียมกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ โดยประกาศใช้กฎหมายฉบับใหม่ คือ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน (อรทัย โนธิสุข 2530 : ๖)

การจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน เป็นไปตามนโยบายของรัฐ กฎหมายการศึกษาที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและการจัดตั้งมี 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติวิทยาลัยเอกชน พ.ศ. 2512 และพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2522 ซึ่งการได้รับอนุญาตจัดตั้งตามกฎหมายฉบับแรกนั้น เมื่อรัฐเห็นชอบต่อข้อกำหนัดของวิทยาลัยเอกชน เอกชนก็สามารถรับใบอนุญาตจัดตั้งได้ แต่พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2522 นั้น เอกชนจะต้องยื่นเสนอข้อกำหนัด เพื่อขอรับความเห็นชอบและจะต้องขออนุญาตเปิดดำเนินการสอนสาขาวิชาและรับรองวิทยฐานะ ไปพร้อมกัน เมื่อได้รับอนุญาตจนครบขั้นตอนดังกล่าวจึงจะเปิดดำเนินการได้ (อรทัย โนธิสุข 2530 : ๖)

ในช่วง 15 ปีการศึกษา มีเอกชนเสนอขออนุญาตจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษา เอกชนทั้งสิ้น 30 ราย ได้รับอนุญาตจัดตั้ง 19 ราย ไม่ได้รับอนุญาต 6 ราย อยู่ในระหว่างดำเนินการ 7 ราย และเลิกสัมพันธกิจการ 1 ราย เป็นวิทยาลัย 15 ราย และมหาวิทยาลัย 6 ราย ปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาทั้งสิ้น 26 แห่ง เป็นวิทยาลัย 19 แห่ง มหาวิทยาลัย 6 แห่ง และสถาบัน 1 แห่ง

แนวโน้มของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนในอนาคต จะมีการแก้ไขกฎเกณฑ์กี่ยวข้องทั้งหมด ทั้งนี้ เนื่องจากเอกชนประสบปัญหาต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ โดยการแก้ไขกฎหมาย นั้น เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้เอกชนสามารถดำเนินงานได้คล่องตัว

นอกจากนี้ ในถาวรจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สิ่งที่ต้องควรคำนึงถึงคือ ความพร้อมของ เอกชน ผู้ขอจัดตั้ง โดยเฉพาะในเรื่องของความมั่นคง มาตรฐานการศึกษาและคุณภาพของบัณฑิต ในสาขาวิชาที่เปิดสอน นอกจากจะสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของรัฐแล้ว ยังจะต้องสอดคล้องกับความพร้อมของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเอง และที่สำคัญคือ ความสอดคล้องของตลาดแรงงาน

สำหรับบทบาทใการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในอนาคตในเรื่องของภารกิจหลัก จะเริ่มมีแนวโน้มที่เอกชนจะเริ่มปฏิบัติในภารกิจอื่น ๆ ตามอย่างค่อยเป็นค่อยไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของแต่ละสถานศึกษาเป็นหลักสำคัญ ส่วนบทบาทต่อการพัฒนาการอุดมศึกษาของประเทศนั้น นอกจากการสนองตอบความต้องการการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา และการกระจายโอกาสใการศึกษาใส่วนภูมิภาคแล้ว ถ้าเอกชนมีความตั้งใจจริงใการจัดการศึกษา การพัฒนาการอุดมศึกษา เอกชนให้ถึงมาตรฐานสากล ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการมีความคล่องตัวสูงของเอกชนนั่นเอง (อรทัย โภธิสุข 2530 : ๑-๑)

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติทั้ง 5 แผน ที่ส่งมาใระยะเวลา 25 ปี ได้ช่วยขจัดฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชนใให้สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ ในแง่รายได้ประชาชาติส่วนรวมได้เพิ่มถึง 18 เท่าจากประมาณ 58,900 ล้านบาทใปี 2504 เป็น 1,041,920 ล้านบาทใปี 2528 ในขณะที่รายได้เฉลี่ยต่อบุคคลเพิ่มขึ้นประมาณ 10 เท่า จาก 2,150 บาทต่อคนใปี 2504 เป็น 20,420 บาทต่อคนใปี 2528 ส่วนด้านการพัฒนาสังคมนั้น ก็ได้มีการยกระดับและการกระจายการบริการสังคมออกไปอย่างกว้างขวาง ทั้งทางด้านการศึกษา สาธารณสุข เป็นผลใให้คุณภาพชีวิตของประชาชนชาวไทยดีขึ้น เป็นส่วนใช่วย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2530 : 1)

ใแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ประเทศไทยได้พัฒนาทางด้าน

อุตสาหกรรมเพิ่มมากขึ้น ต่อไปในอนาคตจะมีแนวโน้มที่จะพัฒนาเป็นนิคส์ (NICS) ดังนั้นทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้เตรียมวางแผนระยะยาว เนื่องจากการผลิตบัณฑิตจำเป็นต้องใช้เวลา นานพอสมควร ในบางสาขาวิชาใช้เวลาถึง 5 - 6 ปี ในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศใน โลกตะวันตก ได้กำหนดแผนพัฒนาอุดมศึกษาไว้เป็นระยะเวลา 10 - 15 ปี หลายแห่งพยายาม กำหนดแผนไว้ถึง ค.ศ. 2000 (พ.ศ. 2543) ช่วงระยะเวลาวางแผนจึงยาวถึง 15 ปี (ค.ศ. 1986 - 2000) นอกจากมองไกลแล้ว จะต้องมองกว้างคือ มองอนาคตโดยดูแนวโน้ม ต่าง ๆ ได้แก่ แนวโน้มทางด้านประชากร เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และ เทคโนโลยี แนวโน้มเหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อระบบอุดมศึกษา และอุดมศึกษาเองก็รับบทบาทที่จะต้องตอบสนอง การมองอนาคตในระยะยาวไกล 10 - 15 ปี และมองด้วย ทัศนะที่กว้าง จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนอุดมศึกษา (สุนัน ปิเชียน 2530 : 7)

ด้วยสาเหตุที่สถาบันอุดมศึกษา เอกชนมีโอกาที่จะตอบสนองความต้องการของประเทศ ดังนั้น ควรมีการทำแผนกำหนดขอบเขตที่มีทิศทางที่ชัดเจนสอดคล้องกับความเป็นเปลี่ยนแปลงและความคาดหวังที่จะเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในอนาคต รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ด้วย ทบวงมหาวิทยาลัยจึงได้เตรียมวางแผนระยะยาว 15 ปี (พ.ศ. 2531 - 2545) เกี่ยวกับการอุดมศึกษา โดยมีเป้าหมายที่จะกำหนดทิศทางของการอุดมศึกษาของประเทศให้เหมาะสม สัมกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม กำลังคน และสภาพแวดล้อมอื่น ๆ และภาค วิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ร่วมทำวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของ สถาบันอุดมศึกษา เอกชนในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้วิจัยได้มีโอกาสร่วมโครงการวิจัยนี้ ด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาทิศทางของสถาบันอุดมศึกษา เอกชนในช่วง 15 ปีข้างหน้า และส่งผลไปถึงระบบอุดมศึกษา รวมทั้งการพัฒนาประเทศ

การศึกษาทิศทางของสถาบันอุดมศึกษา เอกชนในช่วง 15 ปีข้างหน้านี้ เป็นการศึกษาถึงแนวโน้มหรือเป้าหมายของสถาบันอุดมศึกษา เอกชนในอนาคตว่าจะออกมาในรูปแบบใด เป็นอย่างไร โดยจะพิจารณาถึงความ เป็นเจ้าของ การลงทุน การบริหาร ความก้าวหน้าทางวิชาการ และเอกลักษณ์ของสถาบัน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษา เอกชนตัวเป็นเอก ได้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทิศทางของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในช่วงระหว่างปีพุทธศักราช 2531 - 2545 ในเรื่องของการเป็นเจ้าของ การลงทุน การบริหาร ความก้าวหน้าทางวิชาการ และเอกลักษณ์ของสถาบัน

ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ได้ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะทิศทางของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยการมองทิศทางตั้งแต่ปัจจุบันจนถึง 15 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2531 - 2545) ตามทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ทิศทาง หมายถึง เป้าหมายระยะที่มุ่งถึงความจำเป็นเรื่องนั้น ๆ ในอนาคต เป็นทัศนะที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ บ่งบอกถึงการนำไปสู่อนาคตที่มีจุดหมาย

สถาบันอุดมศึกษาเอกชน หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบอุดมศึกษาและมีความรู้เกี่ยวกับการอุดมศึกษาเอกชน

ความเป็นเจ้าของ หมายถึง การจดทะเบียนจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน

1. เจ้าของคนเดียว หมายถึง การจดทะเบียนจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยชื่อบุคคล

2. กลุ่มบุคคล หมายถึง การจดทะเบียนจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยชื่อของสมาคม สภา บริษัท ห้างหุ้นส่วน

3. มูลนิธิ หมายถึง การจดทะเบียนจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยชื่อของมูลนิธิ

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาทิศทางของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ตั้งแต่พุทธศักราช 2531 - 2545 ตามทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจะให้ข้อมูลถึงสิ้นปี พ.ศ. 2531

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการศึกษาทิศทางของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ระหว่างปีพุทธศักราช 2531 - 2545 จะเป็นประโยชน์ต่อทบวงมหาวิทยาลัย และสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่จะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสถาบัน และพิจารณารูปแบบของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนให้สอดคล้องกับการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสาร ผู้วิจัยจะศึกษาเอกสารและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนและทิศทางแนวโน้มในอนาคต เช่น รายงานสถาบันอุดมศึกษาเอกชน งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารประกอบการสัมมนา เป็นต้น

2.* สร้างแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสร้างแบบสัมภาษณ์ขึ้น เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด โดยยึดการศึกษาทิศทางตามแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิและแนวทางการวิจัยอนาคต

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน และผู้ทรงคุณวุฒิ

3.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้ คือ

3.2.1 กลุ่มตัวอย่างจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จะศึกษาทั้งสิ้น 25 สถาบัน (ไม่รวมวิทยาลัยเซนต์จอร์จส์ที่เพิ่งจะได้รับอนุญาตจัดตั้ง เมื่อเดือน มีนาคม 2532)

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างจากผู้ทรงคุณวุฒิ ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และจากการแนะนำโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 25 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ ผู้บริหารระดับสูงของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน 25 แห่ง จำนวน 25 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 25 คน รวม 50 คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการรวบรวมผลจากสัมภาษณ์และจากเอกสาร นำมาสรุปประมวลผล เพื่อหาทิศทางในอนาคตโดยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 สภาพปัจจุบันของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ประกอบด้วย สภาพภาพ ความ เป็นเจ้าของ ระยะเวลาดำเนินการ ภูมิภาค สาขาและระดับที่เปิดสอน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ทั้งปัจจัย ภายในสถาบัน และปัจจัยภายนอกสถาบัน

ส่วนที่ 3 ทิศทางแนวโน้มในอนาคตของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในเรื่องของการ เป็นเจ้าของ การลงทุน การบริหาร ความก้าวหน้าทางวิชาการ และเอกลักษณ์ของสถาบัน ซึ่งมีลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัยดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

ภาคผนวก